

Edvards Vulfs

ROŽAINĀS DIENAS

Dramatiska etīde 2 cēlienos

1906

PERSONAS

Ā r s, inženiers
E r n a, viņa sieva
O ļ a, viņas māsa
M ā t e (Āra)
S t r ā l s, varoņtenors
U p ī t s, gleznotājs
K a l p o n e

Notiek Baltijas jūrmalas klusā nomalē.
Otrais cēliens seko pirmajam pēc dažām dienām.
Laiks: tagadne.

PIRMAIS CĒLIENS

Vasarnīca jūrmalā. Liela zāle, no kuras durvis ved uz balkonu. Tuvumā redzams mierīgais jūras līmenis. Zāles iekārtojums ļoti glīts un ar garšu. Logi atvērti, un istabā plūst apburošas ziedoņa smaržas. Pie kāda loga zied ceriņu krūms. Baltie ziedi pa logu sabiruši istabā. Liels klusums. Tikai retumis dzirdams ārā uz jūras airu troksnis. Mēnesnīca. Skatuve brīdi tukša. Tikai bāli mēneša stari rotājas pa grīdu, tad ienāk m ā t e.

1

M ā t e (*svece rokā; noliek viņu uz galda, pieiet pie klavierēm, sakārto izsvaidītās nošu lapas un nolaiž klavieru vāku*). Tāda nekārtība... viss izsvaidīts, savandīts. Kur nu... kā jau teic... mākslinieki... Dzīvojām, kā jau godīgiem ļaudīm pienākas, dieva mierā, kamēr nesāka dauzīties pa māju tie dziedātāji un pindzelētāji. Arī ar «šo» varēja būt mierā. Bet tad uzkulās tas dziedātājs un — beigas visam bija. Ai, ai... Kam nu Kārlim vajadzēja tādu sievu precēt! Vai tad nu nebija smuku un pie tām vēl bagātu meiču diezgan? Paņēma, gandrīz var sacīt, no ielas, apģērba, izgreznoja kā kādu lielmāti, bet šī tev... paskat nu — kumpojas ar citu... Ai, ai! (*Paņem sveci un iet pie sienas pulksteņa*.) Paskat nu — pulkstens jau drīz desmit. Vairāk kā četras stundas prom no mājas. Kur tad šī tā var iet?

Pazīstamu nekādu te nav, riņķī zvejnieku mājeles vien. Diezin kāds negods vēl — dievs piedod grēkus — var izcelties. Ai, ai! (*Paver durvis, kuras ved otrā istabā.*) Līz, Līz!

2

Kalpone (*aiz durvīm*). A, ko?

Māte. Nāc pakāpies, uzvelc pulksteni, lai nenostājas!

Kalpone (*ienāk*). Vai pulksteni, vai?

Māte. Te pakāpies uz krēsla, bet ne uz tā, ne uz tā. Ņem koka krēslu!

Kalpone (*kāpj uz krēsla un uzvelk pulksteni*). Kā tad nu būs ar tām vakariņām? Lielmātes jau laikam nav mājā?

Māte. Kur nu. Vai tad viņai rūp vakariņas? Vējš galvā. Blandās vien apkārt.

Kalpone. Nez ko tie kungi pa to jūrmalu tā var staigāt, ko. Kas te nu ko redzēt — smiltis un jūra. Man tā smieklis vien nāk... kad noskatos, ka viņi caurām stundām tur cierē kā nez kādā Āfrikā.

Māte. Ko tad šie citu darīs. Darba nav. Tā pate mūsējā. Vai tad viņa ko māc padarīt? Nekā, nekā. Ne krekliņa bērniņam pašūt, ne putriņas izvārīt.

Kalpone. Diezi kas tam mūsu kungam par noti bijuse tādu sievu precēt. Vai tad nu tāds gudris un mācīts cilvēks nebūtu citu dabūjis?

Māte. Ko nu, mīļā, ko. Vai tad viņam nebij izvēle. Vai dučiem gribēja pie viņa iet. Bagātā «kaufmaņa» Zandersona meita, tā lipt vien lipa... ar visiem tūkstošiem... tāpat mācītāja Brauna preilene. Tā jau pat no muižnieku sugas esot bijuse. Bet kas tev dieviņ! Paņēma tādu, jāsaka — ne šim, ne tam. Un kad vēl būtu laba.

K a l p o n e. Jā, viņai tev būtu jāpateicas par visu ko, bet viņa tev degunu gaisā. (*Čukstoši.*) Šodien, mīlīši, redzēju viņu atkal jūrmalā, birzē, ar to tejātera spēlētāju. Man tā vien izlikās, ka viņi bučojās. Zvērēt nu nevaru, bet tā vien likās, tā vien likās.

M ā t e. Vai tad nu tas viņai kas liels! Viņa jau par tādām lietām i nenosarkst.

K a l p o n e. Vai, vai — diez ko kungs teiktu, kad dabūtu visu zināt.

M ā t e. Es jau viņam visu aizrakstīju. Gaidu drīzi vien atbraucot, bet tu, klausies, turi muti, neplāpā nevienam, ka viņa pate nedabū zināt. Es jau tā gribu, lai viņš uzbrauc nemanot... citādi varbūt i negribēs man ticēt. (*Nopūšas.*) Ko tad viņš nu teiks? Viņš jau tāds lēnas dabas cilvēks. Neprot nemaz uzstāties kā vīrs. Un, kad viņa vēl laidīs visus savus «fakšus» vaļā, tad ne tikvien, ka viņai nekas nebūs, bet es vēl krietnu bārienu dabūšu...

K a l p o n e. Ai — ai! Kas tev, cilvēkam, nav jāpiedzīvo tanī grēku pasaulē.

M ā t e. Ej nu uzliec tējmašīnu, vai tad īsti nepārnāks.

K a l p o n e. Jāiet jau būs. Un tad arī — pie miera. (*Aiziet.*)

M ā t e (*žāvājas, pieiet pie loga, skatās ārā*). Tik klusu. Neviena cilvēka. (*Atiet no loga nost.*) Nezi vai iet gulēt jeb pagaidīt vēl kādu brīdi?... (*Uz balkona atskan soļi.*) Kas tad tur nu atkal nāk? Vīrieša soļi. (*Paskatās pa balkona durvīm.*) Ak tas pindzelētājs! (*Ienāk Upīts.*)

U p ī t s. Labvakar, māmiņ!

M ā t e (*atrūc*). Labvakar. Māmiņa... kur māmiņu atradis... (*Grib iet pa durvīm ārā.*)

U p ī t s. Kur nu, māmiņ, tik žigli? Vai tad jums mana sabiedrība tik nepanesama? (*Skrej un aizstājas ceļā.*) Nu papļāpājiet taču drusku ar mani,

Māte. Man nav vaļas. Ko tad lai es galu galā ar jums pļāpāju?

Upīts. Nu pastāstat ko neko! Par veciem laikiem, vai — tad taču bija labāki dzīvot, ko? (*Piepeši.*) Vai Oļas jaunkundze nav mājās?

Māte. Nē.

Upīts. Un pate namamāte?

Māte. Nav... arī nav. Bet nu es iešu... laidiet.

Upīts (*pārtrauc*). Kur Oļas jaunkundze aizgājuse, nezināt?

Māte. Laikam tepat pie kaimiņu zvejnieka. Tur viņa iet bērnus mācīt. Nesaprotu, kas viņai tur par patikšanu ar tiem zvejniekiem piņķēties.

Upīts. O — Oļas jaunkundzei ir pedagoģisks gars. To es esmu gatavs apzvērēt.

Māte. Kas nu tur ko zvērēt. Niekošanās bijuse, niekošanās paliek.

Upīts. Vai ziniet, māmiņ! Nu apsēžaties taču! Vai ziniet, man šodien — laimes diena. Pārdevu vienu no savām gleznām: «Sarkano jūru». Dabūju veselu simtinieku. Tagad vai precēties var.

Māte (*apsēžas*). Ej tu sazeni. Ir taču pasaulē ar tādi cilvēki, kam tā nauda atliekama. 100 rubļu par vienu bildi! Tur jau vajag būt trakam!

Upīts. Kur nu, māmiņ, simts rubļu — tas jau vēl nav nekas! Ir taču bildes, kuras maksā miljonus.

Māte. E, ko nu! Ne es tam ticu, nekā. Jūs jau nu varat teikt, ko gribat... bet es palieku pie tam, ka no tās jūsu tā saucamās mākslas nekā nav. Būtu labāk kādu amatu izmācījušies, būtu cita lieta.

Upīts (*jocīgi teatrāliski*). Bet mans talents, sinjora? Manas gara dāvanas, mans ģēnijs?

Māte. Būtu jums savs amats, sava nodarbošanās, tad nebūtu vis jāslaistās apkārt pa zvejnieku būdām ar pindzeli, tad arī kura katra meiča ar prieku ietu pie jums par sievu.

Upīts. *A propos*, man ar jums jāparunā kaut kas par tamlīdzīgām lietām.

Māte. Nu?

Upīts. Redzat. Lieta tā. Hm. Nu... ar vienu vārdu sakot, esmu iemīlējies un gribu precēties!

Māte. Vai nu prāts? Precēties! Ar ko tad jūs to sievu uzturēsāt?

Upīts. Es taču jums teicu, ka par vienu pašu bildi dabūju simts rubļus. Ja nu es katru dienu pārdošu pa vienai bildei un par katru dabonu simts rubļu, tad man... (*sāk smieties*). Ha, ha! Tad man simtu gadu laikā...

Māte. E, ko nu melšat, ko.

Upīts. Nē — bez jokiem. Es nopietni iemīlējies un tādēļ griežos taisni pie jums. Tas ir, ne tādēļ, ka es jūsos būtu iemīlējies, bet tādēļ, ka jūs man varētu būt drusku piepalīdzīgi. Redzat, es mīlu Oļas jaunkundzi. Bet nu — ļoti mīlu. Šodien taisni tāpēc nācu šurpu, lai varētu ar viņu izrunāties. Bet, zināt, man bail pavisam griezties pie viņas. Viņa tāda nopietna, dziļa. Bail, ka nesāk mani, tā sacīt, apstrādāt. Zināt, vaļsirdīgi runājot, man nav bijis bail un kauns ne no vienas sievietes, bet no viņas gan.

Māte. Nu ko tad lai es tur daru? Kam tad jūs man to visu stāstāt?

Upīts. Redzat, vispirms es gribu dabūt zināt, vai viņa nav jums ko par mani stāstījuse, jo, cik zinu, viņa ar jums mēdz būt ļoti atklāta. Vai nav, ko?

Māte. Nē, nav neko stāstījuse. Kad es par jums kādreiz sāku runāt, viņa arvien cieta klusu.

Upīts. Cieta klusu. Hm! Tā nav slikta zīme. Ko mīl... par to nemēdz daudz runāt. Nu, vispārīgi ņemot, kā jūs domājat — ko viņa man teiktu, ja es viņu bildinātu?

Māte. Kā tad lai es to zinu. Bildinājat, tad redzēsāt.

Upīts. Vai tad būtu gan vērts? Galu galā tas taču nemaz tik grūti nemaksā. Un katru reizi man tas izdodas ar jo lielākiem panākumiem.

Māte. Nu tad mēģinat ar. Man jāiet gulēt. Kad iesat projām, pasauca kalponi, lai pieslēdz durvis. Es tiem zvejniekiem neuzticos. Ar labu nakti! (*Noiet.*)

Upīts. Ar labu nakti!

3

Upīts (*viens*). Traka būšana. Mūžīga ķeza ar tiem sieviešiem. Nelādzīga daba man gan — mūžīgi jādzīvo iemīlējušamies. Mūžīgās mokās. Bet tomēr — ir tāds kā savāds prieks iekarot tās — tā saucamās sirdis. Tādu prieku vajadzēja just Maķedonijas Aleksandram, kad viņš iekaroja vienu zemes gabalu pēc otra. Hm. Bet tas cietoksnis, kuru nupat gribu ieņemt, rādās būt diezgan nepieejams. Bet es viņu ieņemšu, ieņemšu — citādi jau es nebūtu gleznotājs Upīts, kura vārds kādureiz būs slavens no Baltās līdz Melnajai un no Dzeltenās līdz Klusajai jūrai. (*Staigā pa istabu.*) Nelaime tā, ka es par daudz runāju un pie tam bieži vien sarunāju muļķības. Dažiem cilvēkiem tas patīk, dažiem ne. Bet — māksleniekam taču viss atļauts, un viņam nevar viņa savādības ļaunā ņemt... jo citādi... citādi nu, citādi viņš taču nebūs mākslinieks. (*Pieiet pie loga.*) Uzdziedāšu. Ja viņa tepat tuvumā, tad viņa taču nāks iekšā. (*Dzied.*)

*Stell auf den Tisch die duftenden Reseden,
Die letzten Astern bring herbei!
Und lass uns dann von Liebe reden,
Wie einst im Mai, wie einst im Mai...*

Ienāk Strāls un apstājas durvīs.

Strāls. Ha-ha! Baiļojies un trīci, Strāl, — tev radies konkurents. No šīs puses es vēl tevi nepazīnu, mīlais Upīt. Kam tad tu tur to serenādi dziedī? Vai tam zvejnieka skuķim, ar kuru tu šorīt lakstojies pa jūrmalu?

Upīts (*errīgi*). Tad nebļauj taču tik dikti.

Strāls. Vai tad tas tāds noslēpums? Ha-ha! Tu laikam mal uz diviem gaņģiem.

Upīts. Pilnīgi mana darīšana.

Strāls (*apsēžas pie loga*). Lieliska nakts tagad! Visur smaržas un ziedi. Un jūra tik klusa kā iemiguse. Divkārtīgu prieku tādā naktī sajūt cilvēks dzīvot!

Upīts. Dekadentiska nakts. Un visus viņas jaukumus var izjust tikai dekadents. Ists dekadents.

Strāls. Dieva dēļ, nesāc tu atkal par dekadentismu runāt. Mani dusmo, kad tu runā par lietām, no kurām tu nekā nezini un nesaproti.

Upīts. Es izlūgtos. Es esmu dekadentismu studējis un palicis pilnīgi par jaunās mākslas piekritēju.

Strāls. Jaunā māksla. Tu taču pats neesi sev noskaidrojis, ko nozīmē šis vārds. Tu domā kā daudzi citi, ka viss, kas nepareizs un neparasts, ir dekadentisks. Tu turies pie šī sava principa arī savās gleznās. To, lūk, es nevaru ieredzēt. Tādi pavirši cilvēki kā tu arī ir vainīgi, ka jaunā māksla — tā saucamais dekadentisms ir tapis smieklīgs ļaužu acīs. Ja tu neesi spējīgs dot nekā jauna, oriģināla, tad ej pa to pašu ceļu, pa kuru jau citi priekš tevis gājuši. Ja jūti sevī cik necik talenta. Bet neuzdrošies kaitēt mākslas labajai slavai.

Upīts. Tā var runāt tikai tāds prozaiķis kā tu.

Mēs, īstie mākslenieki, skatāmies uz to lietu ar pavisam citādām acīm.

Strāls. Atkal jau «mēs», «īstie mākslenieki». Vai tad tu nemaz nesaproti, cik smieklīga ir tāda pašlielīšanās. Ar viņu tikai var ko neko panākt dažādu buržuju aprindās, kur tā saucamā «uzstāšanās» ir galvenā lieta. Tie ļaudis, kuri ir tā «īstā tauta», ar riebumu noklausīsies tāda «latviešu» mākslenieka runās, kāds tu esi.

Upīts. Tu man laikam gribi pārnest, ka es ne-strādāju priekš tautas, ka es grozos tikai birģeļu aprindās. Bet, mans mīlais, — ja es tur negrozītos, tad man būtu jāmirst badā. Tā «īstā tauta», par kuru tu runā, manas gleznas nepirks. Un, ja es gribu, lai «birģeļi» manas gleznas pērk, tad man arī jādara tā, kā viņi dara, jādomā tā, kā viņi domā. Tā taču tik vienkārša loģika. Un tu pats, savās partijās uzstādamies, dziedī arī ne vien priekš «īstās tautas», bet arī priekš birģeļiem, kuri galvenā kārtā apmeklē mūsu teātrus.

Strāls. Nē, tici man — priekš birģeļiem es nedziedu. Tādēļ arī man pilnīgi vienaldzīgi tie aplausi, kuri atskan iz zāles pirmajām rindām. Toties jo vairāk es priecājos, ja tur, kaut kur augšā, pašā balkonā, atskan sirsnīgs un izjustr «bravo». Tad es jūtu, ka neesmu par velti dziedājis, ka tas, ko es gribēju modināt klausītāju sirdīs, ir kaut kur pamodies. Un degs un kvēlos, bet nenoslāps, tikko uzliesmojis, taukos un vienaldzībā.

Upīts. Tie jau visi ļoti skaisti vārdi. Lieta tikai tā, ka dzīvē turēties pie viņiem nav iespējams. Dzīvē jāapslāpē — mazākais mums, latviešu gleznotājiem, — savs «es» un jāmacās kā hameleoniem mainīt ādas krāsu. Mums jānoliedz sava pārlicība, pat sava tautība, ja gribam dzīvot un ražot.

Strāls. Pašu vaina. Nenoliedzat. Cīnaties. Jo dzīve ir ciņa. Jūs pat i nemēģināt cīnīties. Divkārtais kauns tādēļ par jums!

Upīts. Nerunā, lūdzams, vairāk. Tu man aizdzen visu jautrību un dūšu. Man šodien svarīgs uzdevums priekšā. No viņa galā izvešanas atkarājas visa mana dzīves laime.

Strāls. Uz viena diviem mēnešiem. Pazīstu es tās tavas laimes.

Upīts. Lai runātu kas runādams, bet tev gan vajadzētu klusēt. Es ar visulabāko apziņu varu teikt, ka ielaižos tikai ar skuķiem, bet tev «pat sievas svētums nav vairs svēts».

Strāls (*ļoti nopietni*). Muļķīga citāte nevietā.

Upīts. Tu domā, ka es nekā nemanu. He-he, Arno, Arni! Pielūko tikai, ka vīrs nedabon zināt. Citādi var gandrīz klāties plāni. Interesanti zināt, kā tu savu izturēšanos šajā lietā saskaņo ar saviem augstajiem uzskatiem par sievieti un morāli.

Strāls. Sieviete, tāpat kā vīrietis, ir brīva un var darīt, ko viņa grib. Un es daru to, kas, pēc manām domām, ir pareizs un nenovēršams. Tas viss.

Upīts. Laba loģika. Ar viņu neviens noziegums nav vairs noziegums un iznāk galu galā, ka visuielākajam negēlim ir jāceļ pieminēklis ar uzrakstu: «Morāles un cilvēcības principu aizstāvētājam».

Strāls. Nerunāt priekš tevis ir labāki. Nodziļināties tu neesi spējīgs nekad un nekur. Pat savā donžuānismā ne.

Upīts (*stāvējis pie loga, atlec sāņus*). Klusākil Viņa nāk!

Strāls. Viņa?

Upīts, Oļa, nu. Vai saproti? Lūdzams, atstāj mūs pēc brīža vienus. Man ar viņu kas svarīgs jāparunā.

Strāls. He-he! Pie tās tu nu gan nekā nepānāksi. Tā nav priekš tevis radīta.

Oļa ienāk; viņa ģērbusies gaišā vasaras uzvalkā, kuplā bize atrisuse, rokā ceriņu pušķis.

5

Oļa. Labvakar, kungi!

Strāls. Labvakar!

Upīts. Jūs esat gan uzcītīga. Visu savu laiku ziedot pedagogijai — tas ir kas apbrīnojams.

Oļa (*noliek puķu pušķi uz galda*). Kā tā — visu laiku? Es tikai pa vakariem noeju pie zvejniekiem, kad viņu bērniem vaļas. Citādi dienu parasti pavadu lielākā bezdarbībā kā jebkurš no jums. Nejūtos pēdējā laikā īsti vesela un tādēļ ļoti maz lasu un rakstu.

Strāls. Jūs arī rakstāt?

Upīts. O, jā! Oļas jaunkundzei ir lielas dzejnieces dāvanas. Daži viņas gabaliņi mani taisni lieliski sajūsmināja, un es mēģināju attēlot viņus savās gleznās.

Oļa. Jūs atkal pārspilējat, Upīša kungs. Runājat arvienu mērenāki nekā domājat, tad jūs atstāsāt uz cilvēkiem vairāk iespaids. Kas attiecas uz manām dzejnieces dāvanām, tad viņas, kā es to pate atzīstu, ir pilnīgi neizkoptas. Daži dzejas pazinēji ir izteikušies, ka man esot talents, vajagot tikai strādāt. Mēģināšu to darīt. Nezinu, vai izdosies, jo man ļoti maz pacietības.

Upīts. Kā visiem īstiem māksleniekiem.

Oļa (*neatbild, bet var redzēt, ka viņai Upīša vārdi nepatīkami*).

Strāls (*pieceļas*). Jūs gājāt gar jūru? Tagad jūrmalā laikam ļoti jauki?

Oļā. Jā. Vakarš taisni burvīgs. Kā reti.

Strāls. Iešu ārā. Lai baudām ziedoni, kamēr viņš mums vēl ir! (*Nem cepuri.*) Uz redzēšanos!

Oļā. Arī jums, Upīša kungs, derēja cik necik šovakar iedziļināties dabas jaukumos.

Upīts. Jūs mani — dzenat?

Oļā. Saprotat, kā gribat. Varu jums tikai to teikt, ka patikt man nepatīk jūsu izturēšanās pret mani pēdējā laikā. Vispārīgi glaimus es nevaru paciest. Jūs pie tam izsakāt viņus tik šabloniskā, nodrāztā formā, ka man uznāk nopietnas šaubas, vai cilvēks, kurš var tik ikdienišķīgi runāt, var būt īsts mākslinieks.

Upīts. Jūs kritizējat ļoti stingri.

Oļā. Var būt, ka sirds dziļumos jūs esat pavisam citāds. Tas man jo vairāk izliekas, tādēļ ka jūs nereti nometat no sevis pelēki vienmuļīgo šablona masku un sākat runāt patiesi un pārlicinoši.

Upīts. Tad tomēr. Un es domāju, ka jūs mani turat par pilnīgu, nu, teiksim, gaisagrābekli.

Oļā. Vai tas jums nav vienaldzīgi?

Upīts (*paliek ļoti nopietns un sāk runāt patiesi un pārlicinoši — līdz skata beigām*). Nē. Jūsu vārdi priekš manis nav vienaldzīgi. Sevišķi pēdējā laikā. Zināt, Oļā jaun kundz, jūs esat pirmā sieviete, kuras domas priekš manis ir no liela svara. Kad dzirdu jūsu pārmetumus, tad man arvienu rodas vēlšanās labot sevi, dzīvot tā, kā jūs atrodat par vajadzīgu, būt par jūsu kalpu, jūsu vergu!

Oļā. Jūs laikam gribat sākt man atklāt mīlestību, Upīša kungs. Nepūlaties par velti. Aiztaupāt sev garās tirādes. Jūs katrā ziņā ļoti pārspīlēsat un caur to vēl zaudēsat manās acīs cienību. Varu jums jau iepriekš teikt, ka es jūs nemīlu. Piedodat, bet es gribu būt pēc iespējas atklāta. Kādēļ pārpratumi, nezināšana?

Upīts (*kā apjucis*). Nemīlat? Es tā domāju... Jā, man jau sen vajadzēja to zināt. Tas taču bija tik lēti noprotams. Jūs taču mani ienīstat.

Oļā. Nē. Tas nav taisnība. Par ko lai jūs ienīdētu? Ļauna jūs man nekā neesat darījuši.

Upīts (*sāpīgi*). Es iedrošinos jūs mīlēt.

Oļā (*mīkstāki*). Mīlestība nav noziegums.

Upīts. Un tomēr jūs esat tik cietsirdīga.

Oļā. Taisni tāpēc, ka protu mīlestību cienīt. Kādā formā viņa arī neparādītos. Esmu atklāta un cieta, lai jūs mazāk ciestu. Es taču nevaru jūs mīlēt. Nesimpātisks galīgi jūs man neesat, bet mīlēt jūs — nevaru.

Upīts. Un, ja nu es labotos, taptu citāds, vai tad — jūs mani mīlētu?

Oļā. Nezinu. Kā lai es to zinu?

Upīts. Bet kādam man vajadzētu tapt, lai jūs mani spētu mīlēt?

Oļā. Ak, kā lai es to zinu!

Upīts. Kāds ir jūsu vīrieša ideāls? Vai lai es topu tāds stiprs, pārliecināts un neatlaidīgs kā Strāls?

Oļā. Nē. Spēka cienītāja es neesmu. Kur sākas spēks, tur beidzas dzīves poēzija. Varbūt priekš citiem tas citādi, priekš manis tas tā.

Upīts (*sajūsmīgi glaimo*). Jūs runājat skaisti! Katris jūsu vārds...

Oļā. Jūs atkal glaimojat, Upīša kungs!

Upīts. Nevaru citādi. Jūs paši mani mācījāt — vairāk ievērot patiesību. Ja patiesība šajā gadījumā līdzinās glaimiem, tad es neesmu vainīgs.

Oļā. Ak, cik tas viss savādi! Visa mūsu dzīve. Es pēdējā laikā nevaru ne mierīgi domāt. (*Žāvājas.*) Diezin kur Erna palikuse. Būtu jāietur vaka-riņas.

Upīts. Vai nenāksat drusku pastaigāties... Vakarš tik jauks.

Oļa. Nē. Esmu noguruse. Ejat vien vieni paši. Daba palīdzēs aizmirst mazo sarūgtinājumu — ja viņš ir.

Upīts (*bēdīgi*). Tātad šī mūsu saruna būtu no-beigta.

Oļa. Jā.

Upīts. Bez jebkādiem panākumiem priekš manis?

Oļa (*nervozī, nepacietīgi*). Nerunājat jel tik banāli!

Upīts (*nem cepuri, groza to*). Būs jāiet.

Oļa. Labāki ejat.

Upīts. Ar labu vakaru!

Oļa. Ar labunakt!

Oļa viena; pieiet pie klavierēm, paceļ vāku, grib braukt ar roku pār kauliņiem, bet paliek stāvēt ar drusku uz augšu paceltu roku. Mēneša stars ieslīd pa logu. Oļa lēnām piesit kādu smalku, maigu toni. Klusums. Tad ienāk māte.

6

Māte (*nakts jakā*). Vai Erna vēl nav mājā, Olīt?

Oļa. Nē, māmiņ.

Māte. Diezin kur viņa palikuse?

Oļa. Man jau arī uznāk nopietnas bažas. Kad tik viņai nav kas slikts atgadījies.

Māte. Lai dievs pasarg. (*Klusums.*) Vai tu, Olīt, nedzersi tēju?

Oļa. Nē, pagaidīšu Ernu. Man arī sevišķi negribas tējas. Apsēžaties, māmiņ. Es ar jums gribēju parunāt.

Māte (*apsēžas uz divāna. Oļa nosēžas viņai blakus*). Nu?

Oļa. Vai jūs Kārlim rakstījāt?

Māte. Rakstīju.

Oļa. Tad jau domājams, ka viņš drīzi būs še.

Māte. Jā, jā.

Oļa. Tas būs labi, māmiņ. Nabadziņš! Kā viņš laikam cieš. Viņš taču Ernu tā mīl. Vai ne, māmiņ?

Māte. Jā, Olīt. Mīl, ļoti mīl.

Oļa. Kā viņa var viņu nemīlēt? Viņš taču tik labs, tik gudris un — nelaimīgs!

Māte. Ārsts esot teicis, ka viņam ļoti jāsarģoties. Citādi varot ar viņa veselību tapt pavisam bēdīgi. Līcis, lai braucot uz siltām zemēm. Ai, ai, meitiņ! Bēdu dienas.

Oļa. Sakāt, māmiņ, — kādēļ viņa grib viņu atstāt? Viņu — labo, ideālo — un pieķerties tam rupjajam, ikdienišķīgajam Strālam. Nezinu, kāpēc, bet es pret šo cilvēku jūtu tādu sevišķu nicināšanu, pat naidu. Man nepatīk viņa mūžīgā plātīšanās ar savu stiprumu un spēku. No katra viņa vārda, no katras viņa kustēšanās dveš pretim kaut kas — var teikt — dzīvniecisks. Tas spēks, ar kuru viņš lielās, nav cilvēka spēks.

Māte. Ak, ko nu, jāsaka — pasaules gājējs.

Klusums.

Oļa (*piespiež galvu pie mātes pleca; tikko dzirdami*). Māmiņ... .

Māte. Nu, bērns... .

Oļa. Es tev ko teikšu. Bet tu tikai nestāsti nevienam pašam, nevienam.

Māte. Kad jau negribi. Nestāstīšu.

Oļa. Zini ko, māmiņ? (*Cieš klusu.*)

Māte. Nu?

Oļa. Es mīlu Kārli.

Māte (*pārsteigta*). Ko tu teici. Tu...

Oļā. Jā. Es viņu mīlu. Ļoti, ļoti mīlu.

Māte. Bet — viņš taču ir tavas māsas vīrs.

Oļā. Vai tas ko nozīmē? Vai tādēļ es viņu lai nemīlu? Mīlestība taču nav nekas slikts, pazeminošs, ka man būtu no viņa jākaunas. Es jau arī negribu viņu iegūt par savu. Es tikai gribu nolūkoties uz viņa, palīdzēt viņam un sajūst klusu prieku. To prieku, kurš mīt cilvēka sirdī, kad ir apziņa, ka ir vēl kaut kas mīlestības cienīgs.

Māte. Tu runā tā savādi, meit. Kā pēc tām jaunajām grāmatām. Lai nu kā, bet grēks pret sesto bausli tas ir. Bet ko nu — jūs, jaunie, jau vairs dievam neticat.

Oļā. Nē, jūsu dievam es neticu. Man ir cits dievs, un tas ir daudz žēlīgāks un labāks par jūsējo. To es pielūdzu. Bet — nerunāsim, māmiņ, par tām lietām. Mēs tā kā tā viena otru nesapratisim. (*Īsa pauze.*) Vai zināt ko, māmiņ, — man tā savādi, viegli palika ap sirdi, kad jums visu izteicu. Grūti man bija nest pie sevis manu noslēpumu. Jūs bijāt vienīgais cilvēks, kuram es viņu varēju atklāt. Ak, māmiņ, kaut taču mēs varētu Ernu pierunāt, lai viņa nedara Kārlim sāpes! Zināt, man tagad tīri žēl, ka mēs viņam rakstījām par Ernu. Man dusmas uz sevi, jo tas, kas manī pamodināja domas par vēstuli, bija tikai — griba redzēt viņu, atrasties ar viņu zem viena jumta, sajūst viņa tuvumu. Man gribējās noklausīties viņa klusajos, lēnajos, maigajos vārdos. Zināt, māmiņ, kad viņš sāk runāt, tad man ir tā, ka es varētu aizmigt acis un klausīties, klausīties bez gala.

Māte (*glauža Oļas vaigus*). Ak tu, mana nabadzīte, nabadzīte! Kādēļ viņš tevi nesastapa agrāki kā tavu māsu? Jūs būtu bijuši laimīgi.

Arā uz jūras atskan dziesma «Pa Daugavu laivinieks irās». Dzied kāds zvejnieks skaistā, tīrā balsī. Skaņas ieplūst istabā kā pasakainas meldijas.

Oļ a (*piepeši sāk šņukstēt*). Māmiņ... māmiņ. Man ir tik skumji un tomēr tik labi. Māmiņ, ziedonis taču ir jauks. Arī mans ziedonis, arī mans...

Mā t e. Apmierinies, meitiņ, apmierinies. Tā... noslauki aciņas. (*Glauda viņai vaigus.*) Tev jūtīga sirsniņa. Ne tā kā Ernai.

Klusums.

Mā t e. Es, meit, iešu gulēt. Tev ar būtu gan laiks.

Oļ a (*pieceļas*). Nē, es vēl palikšu nomodā. Ziedonis nav garš, māmiņ.

Mā t e. Ar labu nakti! (*Iziet ārā.*)

7

Oļ a (*viena; pieiet pie atvērtā loga, kur zied ce-riņu krūms, norauj dažus ziedus. Tad nodzēš sveci, paņem no galda kādu burtnicu, pieiet pie atvērtā loga, atspiežas pie viņa, ieskatās burtnīcā, tad nolaiž viņu uz ceļiem. Mēneša stari spilgti apspīd viņu. Deklamē, burtnīcā neskatīdamās*).

Kā pa sapņiem nāca ziedonis,
Baltu ziedu jostu apjosis,
Kā pa sapņiem smaržu reibumā
Sirdī baltas ilgas uzdīga.

Kā pa sapņiem manā dievnamā
Pēkšņi ziedoņgaismā burvīgā
Sāka kūpēt mīlas altāris,
Kā pa sapņiem nāca ziedonis,

Klusums.

Tad top dzirdami soļi, un uz sliekšņa parādās Erna. Viņai matos sarkanas rozes; seja piesarkuse, matu cirtas nokārušās uz pieres; uzsega uz pleciem skaistā nekārtībā. Ienākuse paliek uz sliekšņa stāvot.

8

Erna. Vai te neviena nav? (*Ierauga Oļu.*) Ak tā — tu... kā tu vari nosēdēt istabā šajā naktī. (*Noliek uzsegu uz krēsla, grib iedegt uguni.*)

Oļa. Neiededzini uguni. Tā — labāki.

Erna. Manis pēc.

Oļa. Kur tu biji?

Erna. Biju aizgājuse pa jūrmalu uz peldvietas pusi un nejauši sastapu... ko tu domā, Irmu Strautiņ, savu skolasbiedreni... Gandrīz nepazinu. Viņa ļoti pārvērtusēs.

Oļa. Ko viņa še dara?

Erna. Viņa atbraukuse... Tu taču zini — viņa ir tapuse par šansoneti un uzstāsies šejienes kūrhausī. Aizgāju viņai līdz un paliku visu pēcpusdienu. Viņa daudz pārdzīvojuse.

Oļa. Varu iedomāties. Tu viņu atrod interesantu?

Erna. Viņa jūtas ļoti laimīga. Un tas tas lielākais. Es viņu apbrīnoju viņas cietās dūšas dēļ. Ja viņa ko atzīst par pareizu, tad viņa uz tam pastāv, kaut arī visa pasaule būtu gluži pretējās domās. Es to nevaru. Man bail no citu ļaužu domām, un es ievēroju viņas. Lai gan tas manai laimes sajūtai nāk par sliktu. Zini, ko viņa man, starp citu, teica: «Žēlumam nav jāstājas ceļā laimei...»

Oļa. Cietsirdīga filozofija. Interesanti zināt, kā tu un šansonete Strautiņ jaunkundze sākāt runāt par tik lielisku dzīves filozofiju?

Erna. Tas nāca... Nu tā... Neatceros labi... Vispārīgi ņemot, mēs visu laiku runājām tikai par nopietnām lietām.

Oļa (*klusums. Erna atspiedusēs uz klavierēm, saņēmusē galvu rokās. Oļa pieiet viņai klāt, uzliek roku uz pleca, pārmetoši*). Erna...

Erna (*sāk piepeši šņukstēt*). Ko lai es daru, Oļa, ko lai es daru?

Oļa. Savaldies. Ja vajadzīgs, pat uzupurējies.

Erna. Ar citiem vārdiem — krāp pate sevi un citus. Nē, to es nevaru. Viens no diviem — vai pārtraukt visu, samīt ar kājām savu laimi vai atklāti izteikties, lai visi dzird un redz, kas es esmu un kā ar mani ir. Lai smejas, lai nožēlo, lai raud! Tad es, mazākais, zināšu, ka neesmu liekuļojuse.

Oļa. Ja tas tā, tad dari pirmējo, tas ir — atsakies.

Erna. To es nevaru. Esmu tikai cilvēks. Un man gribas dzīvot un baudīt laimi.

Oļa. Apdomā, Erna, ka tas kādam citam maksā dzīvību. Apžēlojies jel par viņu! Tu taču neesi ciet-sirdīga, Erna, tu neesi ļauns cilvēks.

Erna. Cietsirdīga... Ļauns cilvēks... To izteikt jau ļoti viegli. Tie vārdi jau ļoti jauki skan. Un cilvēka sirds ir mašīna, kuru var pēc pavēles apturēt un pagriezt uz priekšu. Ja tas labi, tad mīli. Ja ne — atsakies. Ja vari — ienīsti, ja nevari — neienīsti. Tā ir laba filozofija. Un, ja cilvēks spētu rīkoties pēc viņas prasījumiem, tad varētu gan justies laimīgs. Bet lieta tā, ka tas nav iespējams. Sirds neļauj izdarīt ar sevi varmācību. Tu vēl nezini, ko nozīmē īsta, nopietna mīlestība. Tikai tādi varu izskaidrot tavus vārdus.

Oļa. Tu maldies. Es zinu, ko nozīmē mīlēt. Mīlēt nozīmē uzupurēties.

Erna. Tā nav īstā mīlestība. Mīlestība nav maza, dzirkstoša kvēlīte, bet mirdzoša, visuvaldoša, visu pārņemoša liesma, kura ārda un noplēš, bet kura spēj arī radīt uz kūpošām drupām ko jaunu.

Oļā. Mēs nekad viena otru nespēsīm saprast.

Erna. Tev taisnība. Priekš mums visulabākais vienai otrai atļaut pilnīgu vaļu un nemēģināt uztipt savu šablonu. Tā mēs mazāk kaitēsim viena otrai un arī pašas sev. Es esmu klints, kuras iekšienē verd uguns svelmes, un tu esi lēna, maiga apsīte manā ēnā. Tev neizprotami mani liesmainie dziļumi, kā man tavs maigums.

Ārā atskan soļi un dziesma «Vēl iraid ziedošais jaunības laiks». Nāk Strāls.

Oļā (*drūmi*). Tur viņš nāk. Nāk tava laime. To tu sauc par laimi. Erna, es tevi lūdzu — neaizmirsti, kas tu esi...

Erna. Es esmu cilvēks. Es esmu sieviete.

Oļā. Tu esi sava vīra sieva.

Erna (*kā ievaidēdamās*). Ak!

Oļā. Ej viņam pretim. Baudi mīlestību! Lai kvēlo liesma, kas visu noposta un noārda! Es atstāšu tevi vienu. Man šī cilvēka klātbūtne ir nepanesama. (*Aiziet. Erna saļimst uz divāna un sāk šņukstēt. Ienāk Strāls. Ierauga Ernu.*)

9

Strāls. Es redzēju, ka jūs pārnācāt, un staidzos tūdaļ šurp. (*Pieiet un noliecas pie viņas.*) Jūs raudat? Kādēļ?

Erna (*šņukstēdama*). Ejat prom, atstājat mani!

Strāls. Es to nedarīšu. Es palikšu še. Šī ār-

prātīgi skaistā nakts ir mani apreibinājuse, un es viss esmu tagad — liesma...

Erna (*pieceļas*). Ejat taču. Neparādāt nelaimīgus sevi un mani. Jūs zināt, kas es esmu. Jūs zināt, ka man ir vīrs, ka man ir pienākumi pret viņu un ka es nevaru un nedrīkstu paklausīt jūsu ārprātam. Šī nakts nav priekš manis, jo es neesmu vairs brīva. Es nepiederu sev un nevaru darīt to, ko čukst man karsti pukstošā sirds, bet to, ko pavēl aukstais prāts. Es nedrīkstu, jūs paši saprotat — es nedrīkstu...

Strāls. Uz visu, ko jūs man teicāt un teiksat, es atbildēšu ar trim vārdiem: «Es jūs mīlu!» Es mīlu dziļi, bezgalīgi, svēti! Es nevaru bez jums dzīvot. Dodāt man savu roku. (*Paņem viņas roku.*) Re — tā nu līdz galam!

Erna. Ārprātīgais! Laižat mani! (*Izraužas viņam iz rokām un streipuļo uz durvju pusi.*)

Strāls. Nē, nē! Neatstum mani! Tu neizbēgsi no manas mīlestības! Vai patiesi arī tādā naktī tu spēsi atteikties no manis! Vai tad patiesi šī nakts neatdzīvinās tevi? Es taču tevi pielūdzu, es caur tevi vien dzīvoju un dāvoju! Vai tad tu nesaproti, ka, redzot tevi tādu cēlu, staltu, no mēneša apstārotu, es tevi nevaru nepielūgt, nevaru nedievināt! Erna! Te, pie tavām kājām, es nomiršu, ja tu atsacīsies man piederēt. Pat mans stiprums neizglābs mani! Sirds neizcietīs. Apžēlojies jel!

Erna. Ak dievs!... Nu, nu ir pienācis tas brīdis, no kura es tik ļoti bijos. Es nevaru... Tas taču ir ārprāts... Ejat... braucat prom... Tas pāries... Jūs apmierināsaties!

Strāls (*grib saķert viņas rokas*). Nekad! Nevaru bez tevis dzīvot!...

Erna. Laižat... laižat mani!... Ārprātīgais! (*Izraužas viņam iz rokām un sabrūk krēslā.*)

Strāls (*nospiesti, drūmi*). A!... Tā?... Nožēlosat!... Bet tad — būs par vēlu... (*Virzās uz balkona pusi.*)

Erna (*izsamisuse*). Kurp jūs ejat?

Strāls. Tu mani nemīli? Tu mani dzen? Nav cerības, nav? Dzīvo sveika! (*Grib iet.*)

Erna. Arno, neej!...

Strāls (*steidzas pie viņas*). Tu mani mīli, mīli?... Tu būsi mana?

Erna. Tas ir briesmīgi! Ko jūs ar mani darāt? Man, man vienai būs jācieš šīs trakās nakts dēļ!

Strāls. Tu tagad — mana! Nelaidīšu, nelaidīšu vairs!... Mana, mana!...

Erna. Arno, vienu acumirkli! Uz klausāt vēl to prāta drusciņu, kas man palikuse pāri. Es jūs mīlu!... Jā, negribot mīlu!... Bet jūs... jūs... tomēr bēgat, bēgat no manis!... Jums vesela dzīve priekšā... Vai dzirdat?! Vai dzirdat?! (*Lielā uzбудinājumā lauza rokas.*)

Strāls. Es neiešu. Tagad es zinu, ka tu man pieder, un to, kas man pieder, es neļaušu nevienam laupīt — kaut arī tev pašai. (*Apskauj viņu un skūpstā.*) Kāpēc tu negribi atbildēt uz maniem skūpstiem? Mīļā, dārgā!

Erna (*piepeši mežonīgā priekā cieši apkampj viņu*). Nu — tad lai ir! Tilts atpakaļ nolauzts... Tad tikai — uz priekšu! Zvēru tev, ka mācēšu atmaksāt šo negaidīto laimi. Es būšu tava, bet tikai tik ilgi, kamēr nestāšos starp tevi un dzīvi. Šis apsolījums ir vajadzīgs. To man dzīve mācījuse. Kamēr tu būsi mans un es tava, tikmēr es apsolu tev laimi un tikai laimi!

Strāls. Dārgā, vienīgā!

Erna. Bet tagad — sniedz roku, skriesim!

Strāls. Kurp, Erna?

Erna. Turp, tajā naktī, pie tās jūras, kuras viņu
čalās dzimuse tava mīlestība... Turp, turp, ziedoņa
smaržās un reibumā... Lai zūd zem mūsu kājām
zeme un pazūd no augšas debess, bet mēs būsim lai-
mīgi, laimīgi! Nāc! (*Steidzas uz durvīm.*)

Strāls (*vēl apkampj viņu. Gaišs, gaišs mēneša
stars pārslid pār istabu.*) Mana karaliene!

Durvis atveras, un uz sliekšņa parādās Ārs.

Ārs. Labvakar, Erna!

Priekšgars.

OTRAIS CĒLIENS

Tā pate dekorācija. Notiek dažas dienas vēlāk. Diena pret
vakaru; saule taisās noiet un raida istabā pēdējos starus.

1

Ārs (*viens; sēž krēslā, galvu uz rokām atspie-
dis, uz ceļiem atvērta grāmata, kuru viņš nelasa;
viņš izskatās bāls un nevesels*). Savādas domas...
Nē, nē. Labāki mest viņas pie malas. (*Nervozi.*) Ne-
domāt nekā. Es jūtu, ka viss tas nav pareizi, kā
es sākumā biju noņēmis darīt, bet tomēr... (*Rūgti.*)
Sevis žēl. Gribas arī dzīvajam skeletam vēl drusku
laimes baudīt...

Ienāk Upīts.

Upīts. Sveiks! Vai Oļa nav še?

Ārs. Nē, laikam izgājuse uz jūrmalu. Atsēdies — parunāsimies drusku. Es pēdējā laikā esmu gluži viens. Aizmirsts...

Upīts. Oļa, kā liekas, jūt uz tevi lielu draudzību?

Ārs. Arī viņa pēdējā laikā tā kā izvairās no manis. Patiesi nezinu, aiz kāda iemesla... Nu, pastāsti ko neko... Kas tagad jauns noticis mākslinieku aprindās? Pēdējā laikā biežo amata izbraukumu dēļ man atlika maz laika par mākslu interesēties. Vai parādījies kas jauns mūsu glezniecības laukā?

Upīts. Kas jauns? Kur tad lai kas jauns parādītos? Kas lai to jauno radītu? Tie, kuriem ir «tā slava un tas gods», nav vairs spējīgi ko jaunu radīt, bet tie, kuri spētu, netiek nemaz laisti pie gaismas un saules. Tiklīdz viņi paceļ galvas uz augšu un grib teikt kādu vārdu, uz viņiem met ar akmeņiem, negrib nemaz ļaut dzirdēt viņu balsi. Tas jau pilnīgi saprotams. Tiklīdz viņi sāks runāt, tad zudīs daudz kas tāds, ko tagad ceļ debesīs, kam tagad kūpina vīraku. Esmu nācis pie atzīšanas, ka pie mums nav vērts nekā ražot. Man ir apnicis mūžīgi rīkoties pēc parunas: «Kā maizi ēd, tā dziesmu dziedī!...» Būtu man cik necik līdzekļu, laistos es uz ārzemēm — tur varētu brīvāki uzelpot un sekmīgāki radīt.

Ārs. Tu jau esi palicis pavisam savāds. Agrāki tu vai katra vārda galā pieminēji «tautu».

Upīts. E, ko... Tauta, tauta... Tikai tukši vārdi un vairāk nekas. Tauta ir visur, kur tevi saprot un spēj cienīt. Un latvietis ātrāki mēdz saprast ķīnieti

nekā latvieti. Tas mans novērojums. Klausies, būtu tev ļoti pateicīgs, ja tu man varētu aizdot kādu nieku, mazākais, simtu rubļu. Lai būtu ko aizbraukt uz ārzemēm. Es patiesi šo atmosfēru vairs ilgāki nevaru panest.

Ā r s. Tavu lūgumu varu izpildīt. Bet atļauj: vai tad tiešām māksla vien tevi tā sarūgtinājuse?

U p ī t s. Nē, ne māksla vien. Ir arī cits un pie tam nopietnis iemeslis. Esmu iemīlējies, bezgalīgi iemīlējies!

Ā r s. Arī tu? Tad taču šejienes gaisam piemīt kāda savāda īpašība? Viņš laikam pilns mīlestības baciļu. Bet ko tad tu dievini — interesanti zināt?

U p ī t s. Es mīlu Oļu.

Ā r s. A!... Tad tā izskaidrojama tava nopietnība pēdējā laikā? Nekas, tad jau viņai diezgan liels un labs iespaids uz cilvēkiem, ja viņa pat donžuānisko, trakulīgo Upīti, kurš arvienu un ar visu bija mierā, ir pārvērtuse par nemiera pilnu ideālu meklētāju un nopietnu mīlētāju. Bet — tādā gadījumā taču tev nav jābrauc projām. Pavisam otrādi — tev jāpaliek še un jānogaida, kamēr viņa tevi galīgi izdziedinās!

U p ī t s. Viņa manis nemīl... Sākumā viņa pat i ieredzēt manis nevarēja.

Ā r s. Nu, tad taču tā lieta iet uz priekšu. Nezaudē dūšu, Upīt, esi tikai drošs un stiprs. Sievietes mīl drošību un stiprumu. Tā viņas visuvieglāk iekarot. Tev taču ir piemērs. Drošsirdīgais bruņenieks Strāls. To neatbaida nekas... Priekš viņa neviens cietoksnis nav par augstu... (*Klusums.*) Tad jau mēs abi galu galā tādi nožēlojami cietēji. Gribēju pie tevis griezties pēc padoma — ko tu man ieteic darīt, bet šādā gadījumā jau nav uz tam ko cerēt. Tu pats klizmā...

U p ī t s. Tev ir tiesības, tu vari pagērēt, lai tava sieva tevi mīl, bet man — kā es varu viņu piespiest sevi mīlēt?

Ā r s. Pagērēt — tu teic? Kā tad es varu pagērēt? Vai tad tava morāliskā apziņa to patiesi atļautu?

U p ī t s. Viņa ir tava sieva.

Ā r s. Tas neko nenozīmē. Es taču nevaru viņu piespiest ar mani kopā dzīvot, ja viņa pate to negrib? ... Kad es viņu apprecēju, viņa domājās mani esam milzi — ģēniju, kura spēks un milzums dos viņas dvēselei apmierinājumu. Mēs fantazējām par neizsakāmu laimi, taisījām plānus un projektus... Bet tad — dzīve ņēma pār mani pārsvaru. Izrādījās, ka mani spēki nav nemaz tik lieli, varbūt pat ne vidēji, ka tie plāni, par kuriem mēs sapņojām, ir tikai nerasniedzamas gaisa pilis. Pie visa tā nāca klāt dažādas fiziskas ciešanas. Izbraukumi amata darīšanās mani nogurdināja; es tapu nervozs, nepacietīgs. Un galu galā — dilonis... Kāda tiesība man ir pēc visa tā prasīt, lai viņa mani mīl, lai viņa man pieķeras. Es taču esmu viņu pievīlis, esmu sarūgtinājis viņas dzīvi!

U p ī t s. Velns lai saprot mūsu dzīves loģiku! Es vairs nesaprotu ne sevi, ne citus!

Ā r s. Tas nemiers, ko tu jūti, nāks tev tikai par labu. Nemierā būt nozīmē meklēt. Un mūžīgā meklēšana pēc kā labāka ir dzīves daiļums.

U p ī t s. Es nedievinu ciešanas.

Ā r s. Es arī ne.

U p ī t s. Oļā gan. Viņa man nesen teica, ka stipru un veselu cilvēku nekad nespētu mīlēt.

Ā r s. Savāda loģika šai meičai. Var būt arī, ka pa daļai viņai taisnība.

Klusums.

Ārs. Kādas tavas domas par Strālu? Tu taču viņu pazīsti diezgan labi.

Upīts. Jā. Esmu ar viņu pat uz «tu». To tikai varu teikt, ka sevišķas simpātijas es pret šo cilvēku nejūtu.

Ārs. Kad tikai Erna nemaldās viņā. Kad viņai vēlāk nav jānožēlo. Tas man dara visuvairāk raižes.

Ienāk māte.

3

Māte. Kārli, ārsts atnāca. Vai neiesi viņā istabā?

Ārs. Jā, jā, tūlīt. (*Pieceļas.*) Atvaino, tu taču vēl projām neiesi?

Upīts. Nē. Palikšu vēl še.

Ārs (*lēni iziet*).

4

Upīts. Vai neesat redzējuši Oļu?

Māte. Nē. Laikam atkal pie zvejniekiem.

Upīts (*staigā pa istabu*).

Māte. Pate arī nav mājā. Kā atbrauca Kārlis, tā projām vien iet. Neesmu redzējuse viņus divatā sarunājamies. Ak, dieva krusts, dieva krusts!

Upīts. Šinī mājā nav vairs labi dzīvot. Viņa saģiftē cilvēkus. Nemiera māja. Ak, kaut varētu tikt projām no šejienes... Bet — nevar... Ir kaut kas, kas saista še. Tās ir burvīgās ziedoņa naktis. Nemiera un sāpju pilnās, bet tomēr burvīgās...

Māte. Paies ziedu laiks, un tad arī te nebūs vairs tik jauki.

Māte. Iešu paskatīšos, vai dakterim nav kas jāpalīdz. (*Iziet.*)

tīm paliks. Tās nevītis, tās ziedēs mūžīgi.

Upīts. Bet atmiņas par viņām — par šīm nak-

5

Upīts (*viens*). Nē. Tomēr darišu tā. Dabūšu naudu un laidīšos prom. Ko cerēt man nav... (*Staigā.*) Negribu es šī «skaistā nemiera»! Bet šīs naktis, šīs naktis — viņas tomēr ir skaistas. Viņas ir vairāk vērts nekā puse no pelēkā mūža. (*Paliek domīgi stāvēt pie loga. Ienāk Erna.*)

6

Erna (*nogurušā balsī*). Sveiki, Upīša kungs.

Upīts (*smīn*). Sveiki. Ko dara Strāls?

Erna (*apstājas; nopietni, drebošā balsī*). Kādēļ jūs man to vaicājat?

Upīts (*apjucis*). Es... Nu, es domāju, ka jūs esat viņu satikuši.

Erna. Nedomājat tik daudz dēļ citiem cilvēkiem. (*Iziet otrā istabā pa labi.*)

Upīts (*paliek viens; staigā pāris reizas pa istabu, tad paņem cepuri, groza viņu kā vilcinādamies rokā, bet tad uzliek galvā un stingriem soļiem iziet ārā*).

Māte (*ienes ķiseņus un noliek uz dīvāna līdz ar apsegu*). Te... Lai atguļas... Noguris, nabadziņš. Daudz esot klepojis. Ai, ai! Bēdas, bēdas. Kad tik izveseļotos... Bet diezin... diezin...

Ārs (*klepodams ienāk*). Nomocījos pavisam.

Māte. Te... Atgulsties. Tā tev būs labāki.

Ārs. Man likās, ka Erna pārnāca. Iesūti viņu pēc kāda laiciņa pie manis, māmiņ. Ja ir pārnākuse... Bet tūlīt ne. Es drusku atpūtīšos.

Māte. Posta dienas tev, dēliņ. Kā tu ar viņu tiksi galā, nemaz nesaprotu. Šodien atkal visu pēcpusdienu nebija mājā. Diezin kur viņa var iet. Taču laikam atkal satikties ar to dziedātāju. Ņem tu, dēls, viņu tā labi priekšā. Iestāsti. Mūs jau viņa nemaz negrib klausīt. Vai tad tas nu pieklājas — precētai sievai.

Ārs (*nodreb, gribēdams pārtraukt mātes pļāpāšanu, saspiež galvu ar rokām un iespiež ģimi ķisenī*). Ak, māmiņ!

Māte. Es iešu, dēls, iešu. Izdusies labi. (*Iet uz durvīm; no āra ienāk Oļa; viņa ierauga Āru guļam un piesteidzas mātei klāt.*)

Oļa. Vai Kārlis — guļ? Ārsts bija?

Māte. Bija. Aizgāja. (*Rāda ar roku, kur Ārs guļ.*) Nekas... Apgūlās...

Oļ a. Āizmīdzis?
Mā t e. Nē, tā... Apgūlās. (*Iziet.*)

10

Ā r s (*paceļ galvu*). Tu — Oļ a?

Oļ a. Es varbūt jūs...

Ā r s. Nē, nekas. Nāc šurp.

Oļ a. Jūs atkal vieni.

Ā r s. Es jau tagad arvien viens, Oļ a... (*Klusums.*) Kur tu biji?

Oļ a. Jūrmalā biju. Tad iegāju pie zvejnieka Kras-
tiņa. Viņam dēlēns saslimis. Nopirku aptiekā zāles,
aiznesu. Viņiem jau nav par ko pirkt. Viņi tik na-
bagi.

Ā r s. Cik tu laba.

Oļ a. Nē, es neesmu laba. (*Klusums.*) Ārsts bija?

Ā r s. Bija.

Oļ a. Nu, ko?

Ā r s. Parakstīja zāles.

Oļ a. Un ko teica? Vai nav nekas sevišķi bīs-
tams?

Ā r s. Ko nu... Vai tad viņš teiks taisnību? Esot
cerības... (*Rūgti.*) Ha! Esot cerības... (*Klusums.*)
Vai Ernu neesi satikuse šodien?

Oļ a. Nē. Viņa pēdējā laikā izvairās no manis.

Ā r s. Viņa no visiem izvairās.

Oļ a. Jums ļoti grūti?

Ā r s (*iespiež atkal galvu ķīseņos*).

Oļ a. Kāpēc tas viss? Kāpēc dzīvē ir vairāk bēdu
nekā prieku? Un kāpēc žults ir katrā saldajā dzīves
pilienā? Kāpēc mums mīlestību neatmaksā ar mīles-
tību, bet ar sāpēm?

Ā r s (*drebošā balsī*). Ar nāvi... (*Āsaras viņam sāk ritēt pār vaigiem.*)

O ļ a. Cik jūs nelaimīgi! Cik nelaimīgi!

Ā r s. Nelaimīgs un atstāts.

O ļ a. Bet ne viens. Viens jūs neesat.

Ā r s. Es esmu viens.

O ļ a. Vai es priekš jums nekā nenožīmēju?

Ā r s (*glauđa viņas vaigus*). Ak tu mazā, līdzcietīgā dvēselīte! Tu taču esi vēl tāds bērns, tāds bērns! Vai tas var būt, ka tu esi bijuse spējīga tik nopietni atraidīt Upīša mīlestību? Tu taču nevarētu ne kustonītim skumjas darīt. Vai tu patiesi nemīli viņu?

O ļ a. Nē, es viņu nemīlu.

Ā r s. Arī viņš cieš, O ļ a. Esi pret viņu žēlsirdīga.

O ļ a. Es nevaru būt pret viņu citāda kā esmu. Mīlēt var tikai vienu cilvēku.

Ā r s. Tad arī tu mīli?

O ļ a (*ar pūlēm*). Jā. Es mīlu...

Ā r s. Ko?

O ļ a. Kā jūs prasāt? Vai tad jūs nemanāt, neredzat... Jūs, jūs es mīlu! Tā mīlu, ka esmu gatava jūsu dēļ atdot visu... Es zinu, ka man nekad neieņemot jūsu mīlestības, jo jūs mīlat Ernu, bet man pietiek arī ar to, ka man neviens nevar liegt jūs mīlēt. Bez šīs mīlestības es arī nevarētu dzīvot. Viņa ir tā, kas mani saista pie dzīves.

Ā r s (*pārsteigts*). Ko tu runā, ko tu runā! Ak, kam tev to vajadzēja teikt! Tas taču tik neticami, tik neticami!

O ļ a. Es jūs mīlēju jau sen. Man tikai nebija nekad dūšas jums to izteikt. Nesen es atzinos jūsu mātei. Ak, ļaujiet man būt arvienu pie jums, rūpēties par jums, kopt jūs! Citas laimes es negribu. Es

atmaksāšu jums visu to, ko jums Ērna ļauna darījuse.

Ā r s. Tas ir neprāts, Oļā, ko tu runā... Nevaru es taču savu dzīvi, savas dzīves atliekas saistīt ar tevi. Tu esi jauna, spēka pilna, tev vēl visa dzīve priekšā, bet man — man atliek tikai vēl drusku, drusku dzīvot... Es taču tevi padarīšu nelaimīgu — kā tavu māsu. Es esmu slims, noguris. Katris mans vārds ir slims un noguris. Es arī tevi padarīšu slimu.

Oļ a. Es nevaru bez jums dzīvot.

Ā r s. Tu apmierināsies ar laiku. Pāries tas, pāries. Tev vēl spēka diezgan. Visas šīs vētras nāk no spēka pārpilnības. Tā ir dvēseles jaunība — šīs mūžīgās cīņas ar sevi, šī uzpurēšanās kāre! Tā ir pate dzīve! Tā ir zīme, ka tev aug spārni, Oļā! Un viņi izaugs, esi pārliecināta — viņi izaugs. Kaut viņi tevi aizvestu pie pašas laimes troņa! Pie spēcīgiem cilvēkiem, spēcīga cilvēka rokās!

Oļ a. Es negribu šo spēcīgo cilvēku. Es ienīstu viņus. Viņiem pirmajā vietā stāv spēks un tad tikai mīlestība. Es kā Čehova Saša atzīstu, ka labāki ir mīlēt slimu, cietēju vīrieti nekā veselu un laimīgu.

Ā r s. Cik tu savādi runā, Oļā! Tā... Uzliec savu roku uz manas pieres. Tā man ir tik labi, tik labi... Zini, Oļā, darbs ir tas labākais līdzeklis pret tādu nelaimīgu mīlestību. Ej, strādā, pūlies — no agrā rīta līdz vēlam vakaram, un tev radīsies citi — labāki un veselīgāki centieni un mērķi. Aizbrauc kur nekur tālu, kādā Krievijas kaktiņā, kur valda galēja tumsība, pulcini ap sevi mazos sproggalvīšus bērnus, māci viņus, rūpējies par viņu gara attīstību. Tu to vari, tev priekš tam ir vajadzīgās zināšanas. Es pats pēdējā laikā, kad mani sāka vairāk mocīt sēras un apziņa, ka ko lielu pastrādāt neatrodas

manos spēkos, — es pats par to sapņoju. Tu, tu, Oļā, būsi mana sapņa piepildītāja. Es tev bieži rakstīšu, došu tev savus padomus...

Oļā. Cik daudz lielāka apziņa un prieks strādāt man būtu, ja jūs būtu ar mani. Mēs abi divi kopā pūlētos un priecātos. Brauksim, brauksim projām no šejienes, aizmirsīsim visu, kas še palicis, un uzsāksim jaunu dzīvi. Ticat man, mēs būsim daudz, daudz laimīgāki nekā tagad.

Ār s. Tas nav iespējams.

Oļā. Kādēļ?

Ār s. Man jāpaliek še. Mani še saista mana mīlestība.

Oļā (*tikko dzirdami*). Jūsu mīlestība...

Ār s. Oļā, mīļā Oļā... Apmierinies, mazā nabadzīte... Es negribēju tevi sāpināt. Piedod man.

Oļā. Ak, cik mēs visi esam nelaimīgi, cik nelaimīgi!

Ār s. Nāc, piecelies! Iesim ārā. Apsēdīsimies zem ceriņiem. Tur tik jauki. Varbūt daba cik necik apmierinās mūsu slimās dvēseles. (*Abi pieceļas.*)

Oļā. Iesim. (*Pieķeras viņam.*) Jau sāk mesties tumšs. Šī būs atkal lieliska ziedoņa nakts!

Ār s (*kā atbalss*). Lieliska ziedoņa nakts! (*Iziet abi.*)

Skatuve brīdi tukša; tad ienāk Ernā; viņa paliek durvis stāvēt bāla un noguruse.

Ernā. Viņš mani saucis... Bet kur tad viņš ir! Ak dievs! — ko es viņam teikšu? (*Pieiet pie loga.*) Atkal nakts, pilna burvības un skaistuma... kā to-

reiz. A, šīs naktis, šīs naktis! (*Atlec no loga.*) Kas tas? Viņš nāk — tur viņš nāk?! Bezprātīgais! (*Uz sliekšņa parādās Strāls.*)

12

Erna. Vai tu bezprātīgs? Kā tu varēji nākt šurp? Tu taču zini, ka viņš ir še.

Strāls. Piedod man, Erna, bet es citādi nevarēju. Man bija jānāk šurp. Priekš manis jau tādas mokas bija šīs trīs dienas. Viņš še. Nu tad lai arī! Viņš taču zin, ka es mīlu tevi un tu mani! Viņš zin arī, ka ārprāts būtu mūs šķirt vienu no otra un ka agri vai vēlu, bet reiz mēs viens otram piederēsim. Kādēļ tad kavēties, kādēļ tik daudz gaidīt un ciest? Jo ātrāki, jo labāki. Izteiksim viņam šodien visu un lūgšim, lai viņš tevi atsvabina. Es ticu, ka viņš to darīs, ja tas taisnība, ka viņš tevi mīl...

Erna. Nē, nē! To mēs nedrīkstam darīt. Tas būtu priekš viņa — nāve. Mums jāgaida.

Strāls. Bet cik ilgi tad, cik ilgi?

Erna. Ilgi, ilgi! Varbūt mēnesi, varbūt gadu — varbūt vēl ilgāki...

Strāls. Bet tas taču ir briesmīgi, neiespējami!...

Erna. Mums, veseliem, tas tomēr vieglāk pārciest nekā viņam, slimam.

Strāls. Cik savādi tu runā! Agrāki tu domāji pavisam citādi.

Erna. Tas bija pirmajā mīlestības reibonī. Tagad es noprotu, cik ļoti viņš cieš, cik ļoti viņš mani mīl, un nolēmu, ka arī es varu ciest viņa dēļ,

Strāls. Bet tu aizmirsti mani, mani tu aizmirsti!

Erna. Tu vari aizbraukt prom. Tā vieglāki nāksies ciest. Un, ja tu mani patiesi mīli, tad laikam priekš tevis nebūs nozīmes. Dari to manis labā, es tevi lūdzu, dari to. Citādi es cietīšu vēl vairāk. Apžēlojies jel par mani... Un ej tagad, ej! Lai kāds neierauga tevi. Ej, ej!

Strāls. Tu mani dzen projām no sevis?

Erna. Nerunā tā, Arno! Tas man dara sāpes...

Strāls. Bet vienu skūpstu, vienu skūpstu vēl dod man. Šķiroties...

Erna (*lauza rokas*). Ej! Ej!

Strāls (*apkampj viņu*). Klau! Kā šī nakts dvašo! Kādas smaržas plūst visapkārt... Kādas skaņas vilņo gaisu! Klausies — mūsu laime, mūsu laime mūs sauc! Nāc, piederi man, vienīgi man!

Erna (*ieklieddamās izraujas viņam iz rokām*). Ej, ej! (*Čukst.*) Gaidi mani ap pusnakti!

Strāls (*paķer cepuri un steigšus iziet ārā*).

13

Erna (*sabrūk uz divāna un aizklāj seju ar rokām*). Ak, ko man darīt, ko man darīt?... (*Klums. Tad Erna pieceļas, pieiet pie klavierēm un uzsit pāris akordus. Tad atkal saļimst.*)

Ienāk Ārs.

14

Ārs (*lēnām pieiet pie klavierēm, uzliek Ernai roku uz pleca*). Erna...

Erna (*satrūkstas, nodreb*).

Ā r s. Viņš bija še, Erna?

E r n a (*tikko dzirdami*). Jā.

Ā r s. Kāpēc tu to darīji, kāpēc tu atļāvi viņam nākt šurp?

E r n a. Es neesmu ļāvuse. Viņš pats nāca.

Ā r s. Es tev ticu. Nāc, Erna, — nosēdies te, man blakus. Tā kā agrāki. Vai jūs ātri brauksat no šejienes prom...

E r n a (*nodreb*). Ko tu runā, Kārli, ko tu runā?

Ā r s. Nu — es domāju, ka tu taču viņu apprecēsi un mums vajadzēs šķirties.

E r n a. Ak, nerunā jel tā!

Ā r s. Vienam taču jārunā. Tu visu laiku cieti klusu. Atzīstos, Erna, es to no tevis nesagaidīju. Es domāju, ka tu pate nāksi pie manis un vienkārši un godīgi visu izstāstīsi. Jā, es ticēju, ka tu nevienu minūti neliksi man spēlēt pievilta vīra lomu. Tik daudz vērts nu gan es biju, Erna. Nu jā, es jau saprotu, kādēļ tu tā izturējies. Tev bija grūti, tu nevarēji tik ātri apņemties. Lai nu kā, bet tagad es tevi lūdzu — saudzē mani, cik iespējams. Es esmu slim, nervozs cilvēks, un no manis nevar diezin ko prasīt. Nobeigsim to lietu ātrāki, pēc iespējas ātrāki.

E r n a (*kā nesamaņā atkārtoti*). Nobeigt visu?

Ā r s. Jā, jā.

E r n a (*tāpat*). Tu gribi visu nobeigt?

Ā r s. Kā tu prasi? It kā nekā nesaprastu. Nu... ja tu tomēr vēl nebūtu visu pārdomājuse — es aiziešu... tu pateiksi vēlāk... jeb uzrakstīsi. Tu, ziņāms, pasteigsies aizbraukt līdz ar viņu. Labāki būtu, ja jau rītu.

E r n a. Es nekurp nebraukšu ne rītu, ne jebkad.

Ā r s. Tu laikam gribi mani žēlot? Nē, nē! Nežēlo mani! To es nevaru paciest. Tas ir priekš manis apvainojums! Ja līdz šim es esmu atradis sevī diezgan spēka pārциest visu, tad no manis vairāk nekā

nevar prasīt. Jā, es jūtu, ka ar katru acumirkli top vājāki mani spēki, ka manas domas jūk. Es jūtu šē kaklā izbaiļu saucienu. Es tikko varu viņu aizturēt. Tu mani atstāj šī cilvēka dēļ... tad ej jel ar viņu, mīli viņu! Es nosolījos iet tev iz ceļa, tiklīdz mūsu sakars stājas ceļā tavai laimei. Neuzdrošini mani saudzēt!

Erna. Ak, nerunā jel tā, Kārli! Es esmu ļoti nelaimīga... Es nevēlējos, es negribēju tevi atstāt! Tas nāca tā neviļus. Es pamazām sāku just mīlestību pret viņu, pret Strālu, un tagad es viņu mīlu vairāk par visu. Es zinu, ka tas ir noziedzīgi, nepateicīgi no manis, bet es nekā nevaru darīt. Bar mani, lamā mani, sit mani, es to visu panesišu ar pacietību, bet nemīlēt viņa es nevaru. Es zinu, ka mans pienākums saista mani pie tevis un es padošos viņam. Es neatstāšos no tevis, es tev paklausīšu, rūpēšos par tevi, bet mīlestību tu no manis prasīt nevari, jo mīlēt tevi es nevaru.

Ārs. Negribu es tāda upura no tavas puses! Es pats atsakos no tevis, es tevi atdodu tavai laimei. Gan es iztikšu. Man nav vairs daudz palicis dzīvot. Nerūpējies par mani, Erna! Tajā dzīvē, ko es tev devu, nebija nekā grandioza, nekā cēla. Es solīju tev, ka mēs pacelsimies augstu, augstu pāri par citiem, debešos, radīsim tādu dzīvi, kādu vēl neviens nav dzīvojis, un patiesībā es nepacēlos pāri i par savām četrām istabas sienām. Un, kad es beidzot paliku galīgi nespēcīgs un noguris, tu pilnīgi atsvešinājies no manis. Tu ieraudzīji stiprāku cilvēku, kuram ir savi noteikti mērķi, ideāli un arī ticība uz dzīvi, un pieķēries viņam, iemīlēji viņu... Es to pilnīgi saprotu un nevaru pārmetēt tev tavu sakaru, jo tas būtu netaisni. Ej, esi laimīga un piemini, ka es nekad neesmu tev ļauna gribējis.

Erna (*nosligst ceļos, saķer viņa rokas un skūp-*

sta). Piedod, piedod man visu, Kārli! Piedod! Tu esi tik labs, un es, es esmu slikta!

Ā r s. Nē, Erna, kas mīl, tas nav slikts. Piecelies, pavadīsim šo vakaru kopā, tā kā pa vecam. Zini... tā būs mana pēdējā laime. Tad kauču arī mirt... Atminies — toreiz, kad mēs pirmo reiz sastapāmies, bija tāda pat nakts, dienvidus Odesas nakts. Tad, tāpat kā tagad, ārā iemiguse dusēja jūra. Es saķēru tavu roku, un mēs kā ārprātā skrējām ziedoņa naktī, reibām, lai nedzirdētu tās balsis, kas lūdza, kas biedināja. Mēs bēdzām, bet mums pakaļ dzinās ne dziesma, bet vaidi, nāves, izbaiļu kliedziens. Es toreiz nekā nedzirdēju. Man priekšā stāvēji tikai tu; es redzēju tikai tevi, tavas acis. Es kāri uzķēru tavus kaislīgos vārdus, kuri skanēja kā ziedoņa mūzika. Viss bija aizmirsts: mēs padevāmies viļņiem, mēs sliķām sidrabainajā gaismā. Tad balsis apklusā, pat pazuda tāle, un mēs bijām vieni. Vieni ar savu mīlestību, ar savu neprātu. Bet tagad? Ha-ha!

Erna. Neuzbudinies tik ļoti, Kārli! Tas tev kaitīgi.

Ā r s. Ha! Kaitīgi. Tu mani žēlo, Erna. Ko niekus... Met pie malas masku. Tās ir mokas, tas ir nepanesami! Teic taču to pēdējo, izšķirošo vārdu! Kādēļ tu vēl klusē? Vai tu gribi, lai es viņu saku? Erna, neizliecies jel tāda! Es tevi nevaru tādu ieraudzīt. Priekš kam šī komēdija? Tu manis nemīli — es to zinu. Tādēļ mēs arī nevaram turpmāk kopā dzīvot. Nu, saki taču — ko mums tagad darīt? Kas būs tālāk?

Erna. Kārli, piedod, apžēlojies...

Ā r s. Nē, nevajag tā. Viss tik vienkārši, dabīgi, saprotami. Neiedomājies, lūdzama, attaisnoties...

Erna. Es to arī neiedomājos.

Ā r s. Nu, tad saki taču beidzot, ka tu negribi,

ka tu nevari palikt ar mani kopā, ka tev jāiet viņam līdz. Saki, un tad — viss būs galā...

Erna. Kādēļ tu mani moci?

Ārs. Es negribu, ka tu uzpurējies manis dēļ. Es to nepielaidīšu, ka tu paliec še. Es tevi lūdzu — brauc projām. Tā tas būs labāki i priekš tevis, i priekš manis. Tu taču pate to saproti.

Erna (*pieceļas*). Ja tu to gribi — es braukšu. Bet zini, ka es to nedaru sevis dēļ. Tici man, ka es bez mazākās kurnēšanas būtu palikuse še. Vienmēr ar tevi... vienmēr ar tevi. Piedod man, es vēlreiz lūdzu tevi.

Ārs. Piedod arī man. Arī es esmu daudz noziedzies tavā priekšā. (*Saņem viņas roku.*) Raksti man, kad jūs aizbrauksat, kā tev iet, un, ja rodas kāda vajadzība materiālā ziņā, nekavējies paziņot, — es tev labprāt, labprāt palīdzēšu. Kad tu domā izbraukt no šejienes?

Erna. Nezinu. Es domāju — ar rīta vilcienu.

Ārs. Nu tad atvadīsimies jau tagad. Es esmu savārdzis un tik agri neizcelšos. Bez tam — man nāksies ļoti grūti redzēt tevi aizbraucam. Labāki tā. Pēdējo skūpstu, Erna!

Erna. Dzīvo vesels (*šņukstēdama apkampj viņu*) — un piedod, piedod... (*tad streipuļo uz durvīm, acis ar rokām aizklājuse; durvis smagi noklaudz*).

Ārs (*viens*). Aizgāja... aizgāja. Atkal viens. Viens mūžīgi... Un atkal pelēkās dienas bez saules, bez laimes. Kā cietumā... kā cietumā. (*Streipuļo uz divānu.*) Cik grūti... Galva tāda smaga...

griežas riņķī. Grūti elpot. Laikam — drīz beigas...
(*Skarbi iesmejas.*) Muļķīgās komēdijas beigas! (*Ārā top dzirdama Strāla dziesma «Vēl iraid ziedošais jaunības laiks». Viņa skan līdz cēliena beigām.*)
Klau! Tur viņš dzied! Tur viņš svin savus uzvaras svētkus! Dziedi, liksmojies! Tava laime tevi gaida...
(*Nokrit uz ķiseņa, klepo. Ienāk Oļa, piesteidzas pie Āra.*)

16

Oļa. Kas jums kaiš? Ak dievs! Kas jums noticis?
Ārs — (*paceļ galvu*). Tu, Oļa? Nāc šurp. Uzliec man roku uz pieres Tā... Cik labi...

Oļa. Bet kas tad noticis, kas?

Ārs. Mēs nupat izšķīrāmies... Ar Ernu...

Oļa. Kā — izšķīrāties?

Ārs. Viņa brauc prom. Ar Strālu. Rīt no rīta.

Oļa. Jā-ā? Tad tomēr viņa bija spējīga būt tik cietsirdīga.

Ārs. Ko nu, Oļa. Tas jau bija vienīgais ceļš. Es nebūtu varējis dzīvot kopā ar viņu, zinādams, ka viņa mani nemīl. Nebūtu varējis... (*Izsamisis.*) Nu ir visam beigas, Oļa!

Oļa. Nē! Nav beigas! Tagad mēs iesāksim jaunu dzīvi! Mēs būsim laimīgi. Mīlais, dārgais, uzticies man! Es būšu par tavu verdzeni. Tu būsi man dārgāks par visu pasaulē. Tu redzēsi, redzēsi. Mēs būsim laimīgi.

Ārs (*skarbi*). Fantāzijas, Oļa. Nevar vairs būt laimes, nevar būt dzīves. Re, paskaties — tur, uz dīvāna... Asinis...

Oļa (*iekliedzas*). Ak!

Ārs. Caur kaklu notecēja. Es vairs ilgi nedzīvošu, Oļa... (*Īsa pauze.*) Apsedz mani ar lakatu. Man auksti... (*Ierušinās sarāvies dīvāna kaktā.*)

Klau! Kā viņš dzied! Ha-ha!... Vēl iraid ziedošais jaunības laiks!... (*Sāk skaļi šņukstēt un paslēpj galvu ķiseņos.*)

O | a (*nosēžas viņam blakus, apkampj viņu ar rokām, glauda*). Mīlais... mīlais. Neraudi, mīlais... (*Dzied paklusu šūpuļa dziesmu «Aijā, žūžū, lāča bērni».*) Nē, labāk celies, celies — tādā naktī nedrīkst gulēt. Nāc līdzī... turpu, pie jūras... Paskaties! Kas par jauku nakti... Tss... Klausies, dziesma skan... (*Ārā vēl skaļāki atskan dziesma.*)

Priekš kars

Iespiests pēc 1906. gada pirmpublicējuma.